

Vlerësimi i nxënësve, i mësuesve dhe i shkollave

Fletë pune 3: Qëndrimet dhe format e vlerësimit

Vlerësimi i proceseve të të mësuarit (formues)

Ky vlerësim i shërben përmirësimit, kontrollit dhe i verifikimit në procesin e të nxënësve nga ana e nxënësve ose të aktiviteteve të mësuesit dhe nxënësve për të arritur një objektiv të caktuar.

Vlerësimi i arritjeve të të nxënësve (përmbledhës)

Një vlerësim përfundimtar përmbledh njohurive dhe aftësive që ka fituar nxënësi në fund të një procesi të mësuarit. Qëllimi i tij kryesor është të informojë, për shembull, nxënësit ose prindërit në lidhje me nivelin e arritjeve të nxënësve.

Vlerësimi parashikues

Ky lloj vlerësimi synon zhvillimin e ardhshëm të nxënësve. Në faza të ndryshme gjatë karrierës shkollore të nxënësve, njerëzit e përfshirë në procesin e arsimimit të tyre (nxënësit, mësuesit, prindërit, në disa raste psikologët dhe autoritetet e shkollave) rekomandojnë si një nxënësi duhet të vazhdojë karrierën e tij.

Vlerësimi i proceseve të të mësuarit

Qëllimi kryesor në vlerësimin e proceseve të të mësuarit (ose vlerësimi formues) është të mbështetë nxënësit individualisht. Kështu, përmirësohet efikasiteti i mësimdhënies. Në vend që të luftohet me simptomat, shqyrtohen arsyet e fshehta të vështirësive të të mësuarit dhe trajtohen ato (këto arsye mund të jenë të karakterit njohës ose emocional). Gabimet nuk analizohen por korrigjohen. Në këtë mënyrë, idetë dhe mentaliteti i një nxënësi mund të kuptohet dhe mbështetet në një mënyrë të qëllimshme e të orientuar. Vështirësitë duhet të diskutohen së bashku me nxënësin dhe mund të trajtohen duke përdorur masa ose detyra të veçanta mbështetëse. Duke analizuar burimin e gabimeve, nxënësit nuk duhet të përshtaten sipërfaqësisht, as të ndihen në mëshirë të vështirësive të tyre. Në vend të saj, ata mësojnë se si të zhvillojnë strategji individuale për t'u përballur me problemet e tyre.

Nga ky këndvështrim, i mësuar i suksesshëm do të thotë një drejtim të vazhdueshëm i procesit të të mësuarit dhe i veprimit ndaj gabimeve nga të dy palët – si nga mësuesi edhe nga nxënësi - dhe jo thjesht kërkim për metodat më të mira.

Mundësitë e vlerësimit të proceseve të të mësuarit:

- vëzhgimet;
- teste të vogla të përditshme;
- testet pas një faze të gjatë pune.

Testet që vlerësojnë proceset e të mësuarit veprojnë si një tregues për procesin e mësimdhënies dhe të mësuarit. Ato i mundësojnë nxënësit dhe mësuesit të kontrollojnë nivelin e arritjeve. Mangësitë dhe pasiguritë mund të mbushen e plotësohen me detyra shtesë.

Mundësitë e testimit:

- vëzhgimi i nxënësve, ndërsa ata zgjidhin një detyrë;
- shikim dhe analizim i kujdesshëm i detyrave të përfunduara;
- biseda individuale rreth detyrave të përfunduara;
- drejtimi i pyetjeve rreth mënyrës së zgjidhjes së problemit;
- teste të shkurtra.

Përveç vëzhgimeve dhe bashkëbisedimeve për mënyrën e punës në detyra dhe rreth burimeve të gabimeve lindin edhe synime individuale që nxënësit i vënë vetes. Këto synime mund të vendosen nga mësuesi ose në bashkëpunim me të.

Pasoja që shoqëron këtë lloj vlerësimi është zhvendosja drejt:

- mësimit të orientuar drejt një qëllimi, në vend të të mësuarit e thjeshtë sipas përmbajtjes;
- mësimit të individualizuar në vend të mësimit ku të gjithë punojnë për të njëjtën detyrë.

Vlerësimi i arritjeve të të nxënësve

E thënë shkurt, vlerësimi i arritjeve të të mësuarit (ose vlerësimit përmbledhës) ofron një vlerësim të arritjeve të nxënësve. Ai përmbledh të gjitha njohuritë dhe kompetencat e fituara. Ai vepron si një instrument reagimesh për prindërit, nxënësit dhe mësuesit. Ajo mund të jetë baza e një mbështetje të orientuar drejt një qëllimi.

Këto lloje vlerësimi përdoren pas zhvillimit për një kohë të gjatë të njësive mësimore përmes vëzhgimeve dhe testeve. Ato informojnë përmes trajtimeve të ndryshme për shkallën në të cilën nxënësit kanë realizuar objektivat e ndryshëm. Shembuj të vlerësimit të arritjeve të të mësuarit janë të gjitha llojet e testeve, të cilat kontrollojnë njohuritë e akumuluar të nxënësve ose kompetencat në një pjesë të caktuar të lëndës për një periudhë të caktuar kohore (për shembull, kuice për demokracinë, teste matematike, teste fjalori, teste studimesh sociale). Vlerësimi i arritjeve të të mësuarit përdoret në shkollë, në të gjitha lëndët. Edhe pse ata janë të nevojshëm për notat e nxënësve dhe i japin mësuesit informacione të veçanta në lidhje me ecurinë e përgjithshme të nxënësve, ata bartin edhe probleme të ndryshme.

Si mjet informativ përdoren notat. Në lidhje me notat ka disa probleme ende të pazgjidhura:

- Mësues të ndryshëm e vlerësojnë të njëjtin arritje në mënyra të ndryshme. Vlerësimi nuk është objektiv. Në këtë këndvështrim, nuk ka ka rëndësi lënda në të cilën vlerësohet nxënësi. Një test matematike do të vlerësohej po aq ndryshe nga mësues të ndryshëm sa edhe një tregim me shkrim. Kështu, vlerësimi ndikohet fuqimisht nga mësuesi që i vlerëson. Kjo mund të jetë një çështje besimi për një nxënës dhe karrierën e tij individuale në shkollën e ardhme, në cilën klasë dhe me cilin mësues ai ose ajo e kalon kohën në shkollë. *Mund të thuhet se objektiviteti i vlerësimit nuk është i plotësuar si kriter.*
- Një mësues ka prirje të vlerësojë të njëjtën punë të një nxënësi në mënyra të ndryshme, në kohë të ndryshme. Vlerësimi nuk është i besueshëm. Pa marrë parasysh se cila lëndë është objekt i vlerësimit, një mësues do të vlerësojë në mënyra të ndryshme në kohë ndryshme. *Mund të thuhet se kriteri i besueshmërisë nuk është përmbushur.*
- Nuk është e përcaktuar qartë se çfarë është e shprehur përmes një note (aftësitë, kompetencat, njohuritë, qëndrimet?). Kur mësuesit përdorin notat në vlerësimin e arritjeve të tyre ata integrojnë aspekte të ndryshme në notën e dhënë, të tilla, si: arritjet efektive në semestrin e kaluar, aftësinë e vlerësuar të arritjeve, përparimin në të mësuar ose përkeqësimin në krahasim me mesataren e motivimin e klasës, si dhe aspekte disiplinore. Është shumë e vështirë për nxënësin të zbulojë se çfarë nënkupton nota e marrë. Zakonisht, nxënësit nuk dinë për strategjitë e ndryshme të vlerësimit të mësuesve të tyre. Përmbajtja mund të jetë shumë dimensionale dhe hapësira për interpretim mund të jetë e madhe. Duke pasur parasysh funksionet e ndryshme të notave në shoqërinë tonë të tilla, si: kualifikimi, përzgjedhja dhe shpërndarja, interpretimi i notave bëhet edhe më i ndërlikuar. *Mund të thuhet se kriteri i vlerësimit nuk është përmbushur.* Për shumicën e funksioneve të mësipërme, notat sipas një vlerësimi të arritjeve të të nxënësve nuk janë tregues të dobishëm për shkollën e ardhshme ose suksesin në studimet profesionale.
- Praktika e zakonshme e notave sipas një vlerësimi të arritjeve të të nxënësve ka pasoja të rëndësishme e të pa dëshiruara: dhënia e notave brenda një klasë, sipas një shpërndarje normale, të çon edhe më shumë drejt përvojave të dështimit për shkollë me nxënës më të dobët nga ana akademike. Për shkak të vendeve të pakta, pas një shpërndarjeje normale, vendet e mira dhe shumë të mira janë të rezervuara për të njëjtët nxënës; të njëjtët nxënës do të mbeten gjithmonë në anën tjetër të vijës. Edhe në qoftë se përmirësojnë arritjet e tyre akademike ata përsëri do të vazhdojnë të mbeten po prapa liste. Prandaj, duke i renditur nxënësit sipas nivelit të arritjeve të tyre, të vlerësuar në kuadër të klasës, do të çojë vetëm në demotivim dhe humbje të interesit, sepse situata mbetet e pandryshueshme, veçanërisht për ata më të dobët.

- Notat nuk janë të zbatueshme në situata ose për dukuri të caktuara: mund të jetë e thjeshtë në lëndë si matematika për të arritur në një përgjigje të saktë ose të gabuar, por kjo bëhet e vështirë në lëndët e artit ose në ndonjë fushë tjetër krijuese të të mësuarit si dhe ato të gjuhës. Kjo është për shkak të mungesës ose të paqartësisë së kriterëve për vlerësim dhe për shkak të faktit se lëndë të ndryshme kërkojnë aftësi ose kompetenca të ndryshme. Në EQD/EDNJ diskutimi i formave të ndryshme të zgjidhjes së një problemi mund të çojë në ide shumë krijuese ose inovative, ndërsa në lëndët e tjera vetëm një përgjigje mund të merret si e saktë. Pra, ekziston rreziku që notat dhe dëshira për të qenë në gjendje për të vendosur nota për gjithçka për të vlerësuar të nxënëit me metodën e arritjeve, mund të çojë në uniformitet. Një kërkim krijues për mënyra të reja për zgjidhjen e kësaj detyre nuk mund të bëhet.
- Notat për aritmetikën matematikisht janë të pavlefshme: në mënyrë ideale, notat nuk mund të jetë më shumë se vlerësime të përafërta për një numër të përafërt nxënësish brenda klasës. Në këtë drejtim, madje edhe metoda shumë të sakta matematikore nuk mund të shërbejnë si një mjet për përmirësimin e kësaj situatë. Llogaritja e mesatares së një note, duke shtuar nota të ndryshme dhe duke e pjesëtuar përsëri me numrin e notave të dhëna, në mënyrë sipërfaqësore mund të shërbejë vetëm si një burim shtesë i sigurisë në vlerësim. Ajo mund të varet gjithashtu edhe nga koha kur është vënë ajo notë. Një nxënës i cili e fillon semestrin me një notë mjaft të ulët dhe përmirësohet gjatë kohës duhet të vlerësohet ndryshe nga një nxënës tjetër, notat e të cilit përkeqësohen gjatë semestrit. Edhe pse mesatarja e përllogaritur mund të jetë e njëjtë, statusi i arritjeve dhe progresit të të mësuarit të këtyre dy nxënësve nuk janë të barabartë.

Pas problemeve të lartpërmendura, vlerësimi i arritjeve të të mësuarit nuk duhet të jetë e vetmja mënyrë për grumbullimin e informacionit në lidhje me arritjet e nxënësve në EQD/EDNJ. Edhe kompetencat dhe aftësitë e fituara nga nxënësit duhet të maten duke zbatuar metodat e vlerësimit formues.

Vlerësimi parashikues

Vlerësimi parashikues vepron si një mjet për vlerësimin dhe parashikimin e karrierës së ardhshme. Vlerësimi parashikues kombinon aspektet themelore të marra nga një vlerësim i proceseve dhe i arritjeve të të mësuarit dhe përpiket të formulojë një diagnozë për të ardhmen e nxënësit. Kjo të çon në pyetje të tilla si: a mundemi ne të mbështesim zhvillimin individual dhe proceset pozitive të të mësuarit? Vlerësimi parashikues bëhet shumë i rëndësishëm në faza të ndryshme të jetës akademike të nxënësit:

- regjistrimi në shkollë;
- përsëritja e një viti;
- ndryshimi i klasës/shkollës;
- transferimi në lloje shkollash të ndryshme (për shembull, në një shkollë të arsimit special);
- transferimi në një nivel më të lartë shkollimi.

Në këtë aspekt, gjatë dekadave të fundit, diskutimet kanë vazhduar për çështje të tilla si a mundet të përshkruhet vlerësimi parashikues si një formë e vlerësimit apo është mirë të vlerësohet si një ndër funksionet e tij.